* అంతరాత్మ *

శ్రీ బలివాడ కాంతారావు

సాయం సమయం; క్రుంగిపోతూన్న దినకరుని యెర్రని చూపు...యింటిముందు తోటలో వాలుకుర్చీమీద ఒంటరిగా కూర్చున్న డాక్టరు కోదండ రామయ్యమీద పడుతూనే మాయమైంది. వీచే చిరుగాలి పాటకి, హోరెత్తే అలల వాద్యానికీ, పూల గుత్తులతో వున్న చెట్లు తల లూపుతుంటే డాక్టరు తల సంతోషంగా వూగింది. తలెత్తిన ముఖానికి ఆకాశం అగుపించింది. ఆ వినీలాకాశంలో అక్కడక్కడా చెదరిచెదరి ముక్కలు ముక్కలుగా సంచరించే తెల్లని మేఘాలను చూచి మోదంతో ముగ్ధుడవుతున్నాడు! అమ్మయ్యా! తీరుబడి యెరుగని జీవితానికి కోరుకున్న ప్రదేశంలో విశ్రాంతి ఈ వేళనుంచే మొదలైంది! ఇంత చక్కని యిల్లు...యింటి చుట్టూ మోదాన్ని గొల్పే ప్రదేశం...హాయినిచ్చే కమ్మని వాతావరణం.. ఇవన్నీ తను యీ వయసులోకూడా ఆనందించగలుగుతున్నాడే.—తనలో యౌవన రక్తపుఛాయలు సమసిపోలేదు. ఆనందంతో వుబ్బుతూ తనెంత అదృష్టవంతుడనని అనుకోకండా వుండలేకపోయాడు.

చీకటి కొద్దికొద్దిగా వ్యాపిస్తోంది. తన హోదా, గౌరవమర్యాదలు, పేరుప్రతిష్ఠలు, తన కోరికలు కొనసాగిన వైనం, తన పిల్లల గొప్పతనం, చివరకు తన చెక్కు చెదరని ఆరోగ్యం...అంతా నెమరు వేసుకొని మురిసిపోతున్నాడు! ఈ ఆత్మమోదంలో ఒక తలపు తన ఆలోచనలకి కొద్దిగా అంతరాయం కలిగించింది.. తన భార్య సంగతి...ఆత్మలో ఆత్మగా మెసలింది. తను యెంతంటే అంత!...ఆమె చనిపోయిన లోటు యిదివరకు తనకు అగుపించకపోయినా—ఆమె యిప్పుడు వుంటే యెంత బాగుండేది? రాను రాను ఆమెగురించి ఆలోచనలతో మెదడు నిండిపోయింది. తను యిన్నాళ్ళూ భార్యగురించి పలవరించకుండా యెలా వుండగలిగాడు?......చాలా సేపటివరకూ తన మీద తనే విసుక్కున్నాడు......ఆమె ఆరోగ్యం బాగా లేనప్పుడు స్థలం మార్చవలిసింది. మద్రాసులో వున్న స్పెషలిస్టుకు చూపించవలిసింది!...లేక బొంబాయి తీసుకవెళ్ళివుంటే బ్రతికేదేమో?! అప్పుడు తీసుకొన్న శ్రమ, జాగ్రత్త చాలా తక్కువనిపించింది. ఈ విషయం అంతా తను ఇదివరకు యెందుకాలోచించలేదు? భార్యకు అనారోగ్యంగా వున్నప్పుడైనా తనకు తట్టలేదే! అలా తట్టకపోవటానికి, చనిపోయాక పలవరించకపోవటానికి కారణ మేమిటి? ఈ వృత్తిలో మునిగిపోయి ఇలా ఆలోచించటానికే తీరుబడి లేకపోయిందే! తన జీవితంలో యిదొక్కటే బాధ—మరే బాధలు నలుగురిలా తను అనుభవించ లేదు.........ఇక అనుభవించ ననిపించింది......

సృష్ట్యాదినుంచీ చావుబ్రతుకుల మయమైన మార్పు లేని మానవచరిత్రను మరిచిపోయినట్లుం దీయన... తను యేం చేసుంటే భార్య బ్రతికుండేదోనని యింకా యింకా ఆలోచిస్తున్నాడు.

ఈ ఆలోచనలు భార్యను ఒక్కసారి చూడాలనే కోర్కకు దారితీశాయి. లేచాడు...ముందుగదిలో తనూ భార్య కలసి తీయించుకొన్న ఫోటో ముందు నిల్చున్నాడు. నిల్చునే తదేకదృష్టితో మనసు లగ్నంచేసి చూస్తూంటే...ఆమె ఒంటిని సొంపుగావున్న నగలు...ఆ ఆరువందల రూపాయల పట్టుచీర...ఆ నవ్వుముఖం...నవ్వులా వెక్కిరించినట్లు...వెక్కిరిస్తూ యేదో ప్రశ్నించినట్లయింది... ఆ ప్రశ్న తన శరీరమంతటినీ మలేరియాజ్వరం వచ్చినట్లు చేసింది!...నిద్రలో పీడకల గాంచిన మనిషికి తెలివివచ్చినట్లయి ... అబ్బె - అబ్బె ... అనుకొని అక్కడనుంచి బయటకు వచ్చాడు. అంతా చీకటిగా వుంది. క్షణంక్రితం అందంగా కనిపించిన మేఘాలు, ఇప్పుడు అందమైన నక్షత్రాలను ఆకాశంలో కప్పేశాయి! సాయంసమయపు అరుణరేఖల్లో అల్లాడిపోయిన తరంగాలు భీభత్సంగా, నిశిలో హోరెత్తుతున్నాయ్. అందమైన ప్రకృతి మశిపులముకుని భూతంలా భయపెడుతున్నట్లనిపించింది! మళ్ళీ ధైర్యం తెచ్చుకోడానికి ప్రయత్నిస్తూంటే పిరికితనం హెచ్చవుతోంది! తన భార్య తనను వెక్కి

రించలేదే!! ఏమీ అనలేదే! తనకే ఆ తలపు వచ్చివుంటుంది! తనలా సంస్కారం చదువూ వున్నవాడికి ఇలాంటి పిచ్చిఆలోచన లేమిటి? పోనీ ఆ బంగారం కనీసం శృంగారంతో వున్నన్నాళ్ళయినా అనుభవించలేదా? ఏమి తీసుకపోయానని తన భార్య ఎలా అనగలుగుతుంది? అది బొమ్మ! తనే అలా అనుకున్నాడు! తనెందుకు కలా అనుకోవాలి? అయినా యిన్నాళ్లు లేనిది యిలాంటప్పుడు యీ ఆలోచన ఎందుకు రావాలి, వట్టి పిరికివాడ నయ్యాననుకుని వెళ్ళి మళ్ళీ ఫోటోముందు నిల్చున్నాడు. చూసాడు! కన్నెర్ర చేసి చూశాడు. కాని మనసు బితుకు బితుకుమన్నట్లు తోచింది. ఆ బితుకుతోపాటు తనకు యిదివర కెన్నడూ లేని అదోక విధమైన బెదురు కలిగి, తను లేని ధైర్యం తెచ్చుకుంటున్నానని యెవరో ఎత్తిపొడిచినట్లనిపించింది... బయటకు వచ్చాడు... ఆ ప్రశ్న భార్య వేసిందికాదు...తనలోనుంచి వచ్చింది. ప్రకృతి నలుమూలలనుంచీ ఆ ప్రశ్నే ప్రతిధ్వనించిన ట్లనిపించి కంపించిపోయాడు. "నేనామెతో చేరనంటే చేరను" అనుకోవాలని ప్రయత్నించినా తనలోని జ్ఞానం 'తప్పకుండా చేరి తీరుతా'వని డమరుకంలా డమడమ లాడుతోంది!...

ఎలాగో భోజనం చేశాక ఆ గడచిన నిముషాలన్నీ తమాషాగా వున్నాయే అనుకున్నాడు. కుళ్లిన శవాలను కూడా కోసిన తను, ఆ గడియల్లో చిన్నపిల్లాడిలా బెంగపడిపోయానని, ఆ క్షణికమైన అధైర్యం, మళ్ళీ పొరపాటునైనా రాకూడదని మనసు దిట్టం చేసుకొన్నాడు. నిద్రపోయేవరకు వాకిట కుర్చీలో కూర్చున్నా ఆ తలపే రాలేదుగానీ మంచం మీద నడుంవాల్చగానే, నరాల్లో బలంలేని మనిషిలా, అదోలా అయిపోతున్నట్లనిపించింది.

"భార్య...ఫోటో...తన డబ్బు...మేడలు... ఈ భవనం...ఆకాశం...భూమి...భూతం..కుర్చీ... పరుపు...పరుపుమీద తలగడ......తలగడమీద తన తల...తలమీద వెంట్రుకలు...వాసననూనె వ్రాసే యీ వెంట్రుకలకే నిప్పంటిస్తారే!"...నిర్దిష్టత లేని ఆలోచనలన్నీ వ్యాపిస్తూంటే ఛా, ఛా అనుకొన్నాడు. అంతటి ధైర్యశాలికి యిలాంటి ఆలోచనలు ఎప్పుడైనా వస్తాయని కలలోనైనా అనుకొన్నాడా? పడుకోవటానికి ప్రయత్నించాడు......ఆ ప్రయత్నంలో పడుకుంటూనే మధ్య మధ్య తెలివి వచ్చేసేది. —ఆలోచించేవాడు...వ్యర్థమైన ఆలోచనలని— మళ్లీ పడుకోవడానికి ప్రయత్నం...ఇలా తెల్లవారిపోయింది...మళ్ళీ ధైర్యం...నిరుత్సాహం... ఏవో తలపులు.

మిట్టమధ్యాహ్నం. మంచినిద్ర తీశాడు. లేచేసరికి దాహం వేసింది నిద్రలో ఏవో కలలు — సరిగా జ్ఞాపకం లేదు. జ్ఞాపకం చేసుకోడానికి ప్రయత్నించలేదు. నీరు త్రాగుతూంటే యే పదేళ్ల నాడో ఎవడో పల్లెటూరువాడు ఉపయోగించిన "దాహం" అన్న పదం మెదడులో యే మారుమూలల్లో దాగున్నదో, యీ క్షణానికి తలపుకు వచ్చింది. నీరు సగం త్రాగి ఆగిపోయాడు. ఆ మనిషి — ఆ మాటలు — ఆ సన్నివేశం — అంతా కళ్ళెదుట వుంది..."అబ్బా! ఈ డాక్టరికి వల్లమాలిన దాహం. ఇంకో డాక్టరి దగ్గరికి పోదాం!". అప్పుడు యిలాంటి వెధవలు రాకపోతే నేం అనుకొన్నాడు. ఆ మాటలే యిప్పుడు మరోలా అర్థం యిస్తున్నయ్. అందులో యేదో సత్యం వుందని తన కెవరో నొక్కి చెప్పుతున్న ట్లనిపించింది. ఈ కొత్త యింట్లో బలే ఆలోచన్లొస్తున్నయ్! ఫొటో చూసి రాత్రంతా నిద్రలేదు! దాహం వేస్తే నీళ్ళు త్రాగితే యిలాంటి ఆలోచనలు యెందుకు రావాలి! మనిషి తన జీవితంలో తృష్ణ లేకండా బ్రతకటంకంటే యింకో నేరం లేదు. సుఖ జీవనంలో మంచి బ్రతుకు తెరువులో ఉన్నతశిఖరాలగురించి ఆలోచించి తను బ్రతికాడు...అలానే బ్రతకాలని నిర్ధారించాడు... తన కిప్పుడు లోటేం వుంది? లేనిపోని ఆలోచనలతో తనెందుకు గిజగిజ గింజుకోవాలి? ఈ నిమిషంనుంచీ తను మామూలు మనిషినని అనుకొన్నాడు.

మధ్యాహ్నం పడుకోవటంవల్ల రాత్రి వేగం నిద్ర రాలేదు. వార్తాపత్రిక తిరగవేస్తూ యెవరో లంచం తిన్న ఆఫీసరుమీద వేసిన నేరం న్యాయమూర్తి యెదుట విచారణ అయ్యే వార్త చదువుతూనే ఆపేశాడు. ఆ ఆఫీసరు తనవంటివాడని స్ఫురించినట్లయింది. తను వేరే అని అనుకొందామనుకొన్నా... కోర్టు...ప్రజ...న్యాయవాది... న్యాయమూర్తి... అంతా కళ్ళకు కట్టోంది. ఇదంతా యేమిటనుకొన్నాడు! కోర్టు లెందుకుండాలి? న్యాయవాదులు— న్యాయమూర్తి యెందుకు? తనలాంటివారున్నారనా? తను ప్రజలను దోచాడా? అన్యాయం చేసాడా? న్యాయం ఏమిటి? అన్యాయమేమిటి?......డబ్బు గడించి సుఖంగా బ్రతకటం ఒకరిని దోచట మెలా అవుతుంది? ఆర్జించిన డబ్బుతోనూ ఉన్న దిట్టమైన శరీరంతోనూ, యిప్పుడు విశ్రాంతితో హాయిగా బ్రతకాలనేకదా, యీ భైవేలిచ్చి యింత చక్కని ప్రదేశంలో యింత

భవనం కట్టించాడు...ఇలాంటప్పుడు, న్యాయాన్యాయ విచారణ తనకెందుకు కనిపించింది— మొదట తనకెందుకు లేకపోవాలని—మళ్ళీ తనేమీ అన్యాయం చెయ్యలేదే అని అనుకోబోయాడు— అన్యాయం అన్నపదం మళ్ళీమళ్ళీ తనను బల్లెల్లా చుట్టు ముట్టేస్తోంటే,—దాసోహం అన్నట్లనిపించింది! కుష్ఠురోగంతో గింజుకొనేవాళ్ళూ...పక్షవాతంతో బాధపడ్డవాళ్ళూ...పురుగులుపడ్డవాళ్ళూ... రక్తం కక్కేవాళ్లు...యిలా యెందరిదగ్గరో డబ్బు వందలు పుచ్చుకొని మందులిచ్చాడు...వాళ్లగురించి అప్పుడు లేనిది...యిప్పుడే ఎందుకు తలపుకురావాలి? వారి వందలెలా యివ్వగలిగారు? వారూ దోచారా? ...దోచబట్టేనా అంత హీనంగా చచ్చారు? యింత పేరుపడ్డ ఘనవైద్యుడైన తనూ వాళ్ళకేమీ సహాయం చెయ్యలేకపోయాడే! మనిషి చేతుల్లో లేనిది ఏదో వుండితీరాలి! లేకపోతే తన భార్య ఎందుకు చావాలి? పోనీ చచ్చాక సుఖంగా శాంతంగా కాలం వెళ్ళబుచ్చుతానంటే తనమీద ఎందుకీ ప్రశ్నలవర్షం కురిపించాలి?...తన భార్య కురిపించలేదే!! తన మనసే అనవసరంగా వికలం అవుతోంది.. ఐనా తను చేసిన అన్యాయం ఏంవుంది? విరామం లేకుండా పనిచేశాడు-దాని ప్రతిఫలం పుచ్చుకొన్నాడు...ఇందులో తప్పేముంది? అన్యాయం ఏముంది? యింత సమర్థించుకోవటం దేనికనిపించింది! న్యాయాన్యాయాలు మానవకల్పితాలు....అవి కష్టపడేవాడు సుఖపడేవాడిని చూసి ఓర్వలేక కల్పించిన వీ మాటలు. బ్రతికినన్నాళ్ళూ భోగాలసలతో బ్రతకాలి. దరిద్రంతో అటమటించిపోవటం దేనికి. నలుగురూ యిలానే తలుస్తారా? వాళ్ళతో తనకేమిటి పని. తన తలపు తనది...తనెందుకు, అనవసరంగా, మనుష్యులు.. జీవితాలు...యీ తర్కంలోకి దిగటం...ఆలోచించటం మానే ప్రయత్నంలో హోరుమనిపిస్తున్న సముద్రపు ధ్వని వినిపిస్తోంది...సముద్రం ... కెరటాలు .... ఆటు - పోటు ... తుపానులు ... మనుష్యులు...మానవ సముద్రంలో తనొక నీటిబిందువు... తను మిగతా నీటినుండి వేరుపడలేడు...ఆ నీటిలోనే కలసిన తనొక బిందువు...నీటితో కలసివుంటేనే తన మనుగడ...బిందువుగా బయటకువస్తే రాలిపోతుంది. దిగువనున్న యిసుకలో నామరూపాలు లేకుండా యింకిపోతుంది. తనూ అంతే అనిపించింది...మనుషులతో వుండాలి...మనుషుల గురించి ఆలోచించాలి...వాళ్ళ కష్టసుఖాలు పంచుకొని వాళ్లతో వుండాలి. వాళ్ళు ఆలోచించినట్లు తనూ ఆలోచించాలి. లేకపోతే తనకు మనుగడలేదు...న్యాయాన్యాయాలున్నాయ్...మానవకల్పితాలైనా మానవుని మనుగడకి అవి ఉండితీరాలి!...అయితే......

తను అన్యాయంగా ప్రవర్తించాడా? - తనలో పెద్ద ప్రశ్న రేగింది...?

దీపం ఆర్పి చిన్నదీపం వెలిగించాడు. ఉన్న ఒక్క నౌఖరు గాఢమైన నిద్రలో ఉన్నాడు. వాడెందుకు అంత హాయిగా పడుకోవాలి? తనకెందుకు నరాలు పీకినట్లయి నిద్దరరాకపోవాలి? దానికి కారణం తనకు తెలుసుననిపించింది! వాలుకుర్చీమీద చారబడి తన గడిచిన రోజులను సినీమాలా చూస్తున్నట్లుంది.

పేరుపడ్డ డాక్టరు జీవితంతో కథ మొదలు. బ్రాంచి ఆసుపత్రిలో డాక్టరుగా వున్నప్పుడు:— నిశిరాత్రి—ఒక పల్చని పల్లెటూరిమనిషి—డాక్టరింటి తలుపుమీదబడి పేదవాడ్నని, ఉన్న ఒకే కొడుకుని రక్షించమని గగ్గోలు పెట్టుంటాడు. యెంత ప్రాధేయపడినా—పొమ్మని గసుర్లే కాదు— గెంటెంచి వేస్తాడు...ఆ మనిషి తలబాదుకుంటాడు ...కేకలు వేస్తాడు...డాక్టరు తలుపు బిడాయిస్తాడు ...ఆ రెండోరోజు ఆ మనిషే మళ్ళీవస్తాడు... ఈసారి తన బంగళాచుట్టు తిరిగి పకపకా నవ్వుతాడు...మళ్ళీ ఆ క్షణంలోనే అంతులేని ఆవేదనను సూచించే గగ్గోలు...త్రోవంటే పోయేవారు యీ పిచ్చివాడ్ని చూసి కనికరించారు...డాక్టరు ఒక్క క్షణం అప్పుడు ఆలోచించినా, యీలాంటివాళ్లు తన కెందరో?

పెద్ద ఆసుపత్రిలో ఒక వార్డుకు పెద్దగా వున్నప్పుడు—డబ్బుపుచ్చుకుని వెనుకవచ్చి తక్కువ బాధపడే శ్రీమంతులను ఆసుపత్రిలో చేర్చుకొని, మొదటినుంచి కాసుకు కూర్చొని హెచ్చు బాధపడే పేదలకు పంగనామాలు పెట్టాడు.

ఒక కుర్రాడు...డాక్టరుని చూచే గజగజలాడిపోతున్నాడు...ఈ డాక్టరు తప్ప మరెవరు బ్రతికించలేరని నమ్మకంవుంది. ఈ డాక్టరు గసుర్లకు, ఆ కుర్రాడు జడిసిపోయాడు...యింకో డాక్టరు దగ్గరకువెళ్ళి కొద్దికాలంలో యెందుకు చచ్చిపోయాడో తనకు తెలుసు.

పాతికరూపాయల కన్సల్టేషను ఫీజు యెన్ని వందలమందిదగ్గర పుచ్చుకున్నాడు. అలా యిచ్చుకోలేనివాళ్లని యెందర్ని పంపించలేదు. ఒక్కొక్కటి యిలా కొల్లలుగా కళ్ళెదుట డాక్టరుగా తను చేసిన

పనులు కనిపిస్తున్నయ్. అవి ఆపాలని తను ప్రయత్నించలేదు.—ఆపినా ఆగవని తనకు తెలుసు!

అప్పుడే రాత్రి రెండుగంటలు దాటింది. తను తనగురించి యింతవరకూ చూసిన ఆ బొమ్మలకు తనలోని ధ్వని ప్రతిధ్వనిస్తూ తనలో యిదివరకు లేగిన పెద్దప్రశ్నకు సమాధానం యిస్తున్నట్లుంది. మంచంమీద చారబడ్డాడు. మనసేదో ప్రవించుకు పోతున్నట్లనిపించింది. బోర్లపడుకుని..."ఆ కుర్రవాడు చావడానికీ, ఆ తండ్రి పిచ్చివాడవడానికి .. కారకుడు నేనే!" అనుకొన్నాడు. మళ్ళీ మనసంతా మహాసముద్రం అయినట్లనిపించింది. ఆ గగ్గోలుతో "అయ్యో నేనెంత పాడుపని చేశాను. నా నిద్రకు భంగమని వాడిని పంపేశాను. గట్లు పుటలు దాటి నేవెళ్ళి ఆ కుర్రవాడికి మందిస్తే—చచ్చినా—వాడు తృప్తితో వుండి పిచ్చివాడు కాకపోను. నాకూ ఒక్కడే కొడుకుకదా! నేనే వాడి పరిస్థితిలో వుంటే! ఆరాత్రి మీద వాడే ఒక వందరూపాయలు పారేస్తే ఆర్థికస్థోమతిగలవాడై యుంటే—పరిగత్తే వాడినే!... నేను డబ్బును చూసుకోనేనా ప్రబతి కాను....మానవసమాజానికి సేవకుడైన డాక్టరుకు రాత్రి పగలూ ఒకటే!"

"ఎందరు పేదవాళ్ళు నేను వేగంగా ఆసుపత్రిలో చేర్చకపోవటంవల్ల చచ్చిపోయారు? ఆ కుర్రాడిని ఆ డాక్టరు చేతకాక చంపేశాడే! దయాధర్మాలు లేక బతికానని......యివన్నీ అప్పుడు నేను యెందుకు ఆలోచించలేదు......పొరపాటునైనా నా కెందుకీ ఆలోచనలు రాకపోవాలి?...... నేను గుడ్డివాడనయ్యానా? నా ధనాపేక్ష నన్ను గుడ్డివాణ్ణిగా చేసిందా?...యింత గుండె లేకుండా నే నెలా ప్రబతికాను..." డాక్టరు కళ్ళలో నీరు తిరిగినట్లయింది. దొంతరులుగా ఆలోచనలు లేగి తనను మరింత కలవరపెట్టసాగాయ్. తెలతెలవారినా యింకా కుమిలిపోతున్నాడు. మొదట యీ ఆలోచన లేమిటని బాధపడినా, తరువాత తనలో యేదో మనోవికాసం కలుగుతోందని...తనకి మనోవికాసం యిదివర కెందుకు కలగకపోవాలి?...ఆ వికాసం చనిపోయిన తన భార్య కలుగచేస్తోందా?...లేక కష్టపడే పేదజనావళిగురించి తను ఆలోచించటం మొదలుపెట్టడంవల్ల కలుగుతోందా?

తెల్లవారిపోయింది! ఆ వెలుగు తనలోనే వున్నట్లనిపించింది. స్నానం కాఫీఅయ్యాక తోటలో యిటూ అటూ పచారుచేశాడు......భవనం వేపు చూశాక...యాభై వేలు తన జీతంమీద గడించగలిగే వాడా? తను పొందిన సుఖం మర్యాదలు ఒక్కొక్కటే జ్ఞప్తికి రాసాగాయ్. పదివేలు కట్నం ఇచ్చి తన కూతురును ఒక యింజనీరు భార్యను చేశాడంటే ......బేంకులో యాభై వేలవరకూ వుంచి మెడికల్ సర్వీసు డైరక్టరుతో వియ్యం పొందాడంటే తక్కువ విషయమా? తను జీతంమీదనే ఆధారపడివుంటే ఒక గుడిసెలో నివసించవలసిం దీసరికి......లోకంలో నిజంగా దోచేవా ళ్ళెందరు లేరు. తన కళ్ళెదుట మామూళ్ళలు వర్తకు లెందరు కోటీశ్వరులు కాలేదు. ఎందరు ప్రభుత్వోద్యగులు మేడమిద్దెలు కట్టించి పిల్లల పేర వ్రాయలేదు. పెద్ద పట్టణాల్లో, పై దేశాల్లో డాక్టర్లు తనకంటె చాలా హెచ్చు డబ్బు పుచ్చుకుంటారే!......వాళ్ళతో సరిపోలిస్తే తను గడించిన దేమాత్రం!...తను చేసిన అన్యాయం యేముంది? తనే యింత గిజగిజలాడిపోతే వాళ్ళెలా గిజగిజలాడి చావాలి? తను బాధపడే అవసరం లేదనుకున్నాడు.

రాత్రంతా మేల్కొని వుండటంవల్ల మధ్యాహ్నం కంటి రెప్పలు బరువెక్కిపోతున్నయ్. పడుకుంటే మళ్ళీ యేవో ఆలోచనలు వచ్చి రాత్రికి నిద్ర పట్టదని చేతికందిన పుస్తకాన్ని బీరువానించి తీశాడు .. పేజీ త్రిప్పగానే అగుపించింది—

"మనిషిలోని ఉద్రిక్తత ఆత్మని గుడ్డిదాన్నిగా చేసి తనలోవున్న జ్ఞానం యేం పనైతే చెయ్యనిచ్చేది కాదో—ఆ పనినే చేయిస్తుంది. ఎప్పుడైతే ఆ జ్ఞానం తిరిగివస్తుందో - ఆ వ్యక్తి తన తప్పులను తెలుసుకుని పశ్చాత్తాపపడతాడు."

పుస్తకం మూసి పరుపుమీదకు విసిరేశాడు. ఈ పుస్తకం తనదగ్గర యెన్నాళ్ళనుంచో వుంది. కానీ తను యీ మాటలు యిదివరకు చూచినట్లు లేదు— చూసినా యిప్పటిలా అర్థం చేసుకొని ఆలోచించినట్లు లేదు. గడచిన రాత్రిలా మనస్సు ఆలోచించ మొదలుపెట్టుంటే, ఆపి తన సౌఖ్యం హోదా తలుచుకొని మనస్సు త్రిప్పాలని వుబలాటపడుతున్నాడు... ఈ ప్రయత్నంలో... మేడలు మిద్దెలు ... దర్జాగా— ఒకరి ఖాతరు లేకండా, ఒకరికి లొంగకుండా— ప్రబతికాడే?...అలాంటి తను, చిన్నపిల్లాడిలా... మామూలు బజారు మనిషిలా, నిమిష నిమిషానికి యిలా కావడం దేనికి? గడచిన సౌభాగ్యాలు తలుచుకోవాలని విశ్వప్రయత్నం చేస్తుంటే—అవి మనసుకు సరిగ్గా అందటం లేదు...అందినా యెంతో సేపు నిలవటంలేదు...ఈ ఉక్కిరి బిక్కిరిలో యెవరో దూరంనించి యేదో పెద్దప్రశ్నతో దగ్గరకు వస్తున్న

ట్లనిపించింది. ఆ ప్రశ్న యిప్పుడు ఒళ్ళంతా జరజరా ప్రాకిపోయింది! "నువ్వు నీ సుఖాలని జ్ఞాపకం చేసుకొని ఆనందించగలవూ?" ఎవరీ ప్రశ్న వేస్తున్నారు? తనే! తనెందుకీ ప్రశ్న వేసుకోవాలి?

డాక్టరు అలా పరుపుమీద చారబడిపోయాడు. ఇన్నాళ్లు తను గ్రుడ్డివాడైపోయ్యానని, తన జ్ఞానం తిరిగి వచ్చిందనీ, అంచేతనే తనిలా తికమక పడుతున్నానని, అనుకున్నాడు. ఒక కౌపీనధారి గతిస్తే చిన్నపిల్లలనుంచీ ముసలివాళ్ళవరకు యెందరేడ్చారో— ఒక కోటీశ్వరుడు చస్తే వాళ్ళ పిల్లలు కోర్టుకెందుకెక్కారో, తన కిప్పుడు తెలుసుననిపించింది. పై దేశాల డాక్టరుకూ యీ దేశాల డాక్టరుకూ పోల్చటం తప్పని... ఈ మన పెద్ద పేద దేశంలో ఆశలకు హద్దులుంచుకొని, పేదలపై ఉన్నతవర్గాలవారు కనికరం చూపించకపోతే, దేశమే లేదనిపించింది...తన సౌఖ్యమయ జీవితం...ఆ ఘట్టాలు...అవన్నీ జ్ఞాపకం... నీటిబుడగలు. అంతే; శమదమాదులు, కష్టాలు— అన్నీ మనసులో హత్తుకొని మనిషిని మూసలోపోసిన బంగారంలా చేస్తాయ్. పురాణాలు శాస్త్రాలు అన్నీ తోడిమానవునిమీద ప్రేమాభిమానాలే చాటాయిగానీ యింకేమీ లేదు. ఈ పరమసత్యాన్ని తను గ్రుడ్డివాడై గ్రహించక నిర్దయుడై బ్రతికానని కుమిలిపోతూనే రెప్ప వాల్చాడు.

గడియారం మామూలుగానే నడుస్తోంది. ఐదు గంటలు కొట్టూంటే అలా కళ్ళప్పచెప్పి దానివేపే చూస్తున్నాడు. అది అయిదు గంటలప్పుడు ఆరు గంటలు ఎందుకు కొట్టకూడదు? దీనిగురించి చాలా సేపు తర్కించుకొన్నాక, యింతసేపూ తను అనవసర విషయంగురించి అర్థంలేకండా ఆలోచించానని పరుపు మీదనుంచి లేచిపోయాడు. ఆ నిమిషంనించీ తెలివి వున్నపుడల్లా యేదో ఆలోచన వుండనే వుంటోంది.. నిద్రలోనూ ఆలోచనలు వున్నాయని తనకు రోజూ వచ్చే కలలే చెప్పుతున్నాయ్...గడియారం గంటలు కొడ్తోంది...అలా రోజులు గడిచిపోతున్నాయ్... గడియారంలా తన బ్రతుకూ యే గొడవా ఆలోచనా లేకుండా, ఒక తోవలో తిరిగివుంటే బావుండే దనిపించింది. కాని మళ్ళీ తిప్పుకున్నాడు; అలా వుంటే; యింత డబ్బు, గడించేవాడు కాదని, ఈ ఆలోచనలకు తావుండేదికాదని తోచింది. మనిషికి మెదడుంది — గడియారానికి అదిలేదు— మెదడున్న వాడిచే సృష్టింపబడిందది— మెదడున్నవాడిని సృష్టించినవాడెంతవాడో?

ఒకరోజు గదిలో కూర్చుని, భార్య ఫోటో వేపు చూస్తూ వేగం చచ్చిపోవటంలో, ఆమె అదృష్టవంతురాలనుకున్నాడు. చావుగురించి, తలపులు మళ్ళీ తనను కలవరపరచాయి తోటలోకి వెళ్ళాడు. చుట్టూ పచారుచేస్తూవుంటే పచ్చని గరిక కనిపించింది. అది ఎందుకు పచ్చగా ఉండాలి? గొడ్లుతిని పుష్టిగా ఉండటానికి. గరిక తిన్నగొడ్లు చస్తాయి గానీ గరిక చావదే—చావు—ఎందుకు తనకీ ఆలోచనలు? రాత్రనక, పగలనక, విరామంలేకుండా అసంఖ్యాకంగా, తనను అంటిపెట్టుకొని, పాడైపోయిన కాలేయం మనిషిని అల్లరిపెట్టినట్లుగా చేస్తున్నయ్. ఇవన్నీ తనిలాకూర్చుని తినటంవల్ల వస్తున్నాయని స్వంతంగా ఒక ఆసుపత్రి పెడదామనుకున్నాడు. దానికి శరీర శక్తిలేదనిపించింది. మళ్ళీ డబ్బు జబ్బుల గొడవల్లోపడి తనకు విశ్రాంతి వుండదు—తన ఆరోగ్యం పాడవుతుంది...అవును ఆరోగ్య పాడవుతే...మనిషి చచ్చిపోతాడు!— హడలిపోయాడు.

రోజులు—నెలలు గడిచిపోతున్నయ్. తను ఆలోచనల ఊబిలో దిగబడిపోయానని—విమోచన మార్గమేమిటని రాత్రింపగళ్లు ఆలోచిస్తూన్నాడు. తను పొందిన సుఖమంతా—యిప్పుడు పొందుతున్న ఆరాటంలో యెన్నోవంతనిపించింది. నరాలన్నీ తోడుకపోతున్నాయని—గుండె దడపట్టుకుంటోందని, అనుకోకుండానే స్ఫురించింది. తను యేంచెయ్యడానికి వెళ్ళినా యెవరో అడ్డుపెట్టున్నటనిపించింది. యెవరో అజ్ఞాతుడైన పోలీసు—తనలోనే దాగొని వున్నాడనిపించింది. ఇన్నాళ్ళూ లేనిది యిప్పుడే వీడు లాఠీపట్టుకొని బాదాలా?— ఒక్కొక్కనాడు మనసు వికలమయ్యేది. ఏదో చేసేద్దామని ఉబలాట పడేవాడు. దానధర్మాలు చేద్దామనుకొంటే—యేంలాభం యిప్పుడు?—తీర్థయాత్రలు సేవిద్దామనుకొన్నాడు—యేంలాభం?... కష్టపడేవాళ్లకు కొంత డబ్బు పారేద్దాం! యేం లాభం? చేసిన పాపాలను యీ లంచాలతో తుడిచిపెట్టేద్దామనుకొన్నావా? ఈ ప్రశ్నలు తనలో వుండే వేస్తున్నాడెవరో - యెదరగా పిల్లిలా నక్కిపోతున్నాడు!

రానురాను తన ఆలోచనలు, భయంమీద తప్ప, దేనిమీదా కేంద్రీకరించలేక పోతున్నాడు. అంతా బూటకంలా కన్పిస్తోంది. బయటకు వెళ్దామంటే బుద్ధిపుట్టటంలేదు. ఏదోభయం. కారుడ్రైవు చేస్తూంటే మనుషులను తొక్కించి తనూ చచ్చి

పోతాడేమోనన్న పిరికిపుట్టోంది. ఇల్లుకదలటం మానివేశాడు. ఒకనాటి సాయంకాలం మబ్బుగావుంది. సముద్రంమీద వర్షం కురుస్తోంది. కొండంతయెత్తుకు కెరటాలు లేస్తున్నయ్. చల్లనిగాలి వుండివుండి వీస్తోంది. వరండాలో నిల్చుని సముద్రం వేపు చూస్తున్నాడు. ఒక చిన్నపడవ వర్షంవల్ల కెరటాల్లో చిక్కుకుని తిరగబడిపోతూన్నట్లనిపించింది...తనే ఆ పడవమీద వున్నట్లు—ఆ లోతునీళ్లో పడి గిజగిజ గింజుకపోతున్నట్లయి — కాళ్ళు—శరీరం— గజగజలాడిపోతూంది......మునిగిపోతున్న వాడు చేతులెత్తి... ... "తండ్రీరక్షించు — రక్షించు," అని అరచి గగ్గోలు పెట్టినట్లనిపించింది...... హృదయం కంపించిపోతూంది......తను మనసులోనే చేతులెత్తుకున్నాడు. గట్టిగా యీ మాటలనే మనసులో అనుకొన్నాడు. కొంతసేపటికి గాని తను యిదంతా వూహించుకొన్నాననే జ్ఞానం రాలేదు. తనకు యిదివరకు యిలాంటి అనుభూతి యెప్పుడూ రాలేదు. కష్టంలో వుండేవాడి పరిస్థితి యెలా వుంటుందో తన కిప్పుడు అర్థం అయ్యింది. ఇలా కష్టంలో వున్నవాళ్లు రక్షించమని తనదగ్గర కెంద రొచ్చారు? అలాంటి వాళ్ల దగ్గర తను బేరాలాడాడు? డబ్బు కక్కనిది మందివ్వలేదు! తనవంటి నిర్దయుడి కెందుకింత గొప్ప కళ దేవుడిచ్చాడనిపించింది. ఒక దమ్మిడీ పుచ్చుకోకండా, యేరాత్రిమైనా వాళ్లని రక్షించడానికి పరిగెత్తవలసింది! ఇదే తలచుకొని చతికిలబడ్డాడు. తలుచుకొన్నకొద్దీ గుండె ద్రవించుకపోతూంటే లోనించి పోలీసు లాఠీతో తెగబాదుతున్నాడు. చేయెత్తి "తండ్రీ! రక్షించు! రక్షించు" మనటానికి తనకు అర్హత లేదనిపించింది. దేవుని పేరెత్తా లనుకున్నా యెత్తలేక పరుపుమీద పడ్డాడు. ఒళ్లంతా వుబ్బిపోతూన్నట్లు...అంతలోనే యేదో భయం...చిరాకు...జాలి...యేడుపు కూడా వచ్చినట్లయింది.

చాలా సేపటికి గానీ మనసు మళ్లీ యథాస్థానంకు రాలేదు. వచ్చాక గదిలో అటూ యిటూ, కొద్దిగా పచారు చేస్తూవుంటే, యెదరగా అద్దంలో ముఖం కనిపించింది. మెర్క్యురీలైటు గదిలో వెలుగుతూంది. బయట ముసురు చీకటిలో ప్రారంభమైంది. ఒకటే ఘీంకారం...ఎక్కడో పొదచాటున వున్న ముసలి నక్క తడిసిపోయి—చలికి వణుకుతూ అరుస్తున్నట్లనిపించింది. అరుపు విని తనగురించి ఆలోచించటం మొదలు పెట్టాడు....నక్క - జిత్తులమారి...అందులో ముసలి నక్క...తన పరిస్థితి అలానే వుందనుకున్నా- తరవాత అలా పోల్చుకోవటం దేని కనిపించింది.

అద్దం దగ్గరగా వెళ్లాడు. ఇన్నాళ్ళనుంచీ వున్న అద్దమే! ఇదివర కెన్నోసార్లు యీ అద్దంలో ముఖం చూసుకొని తృప్తిపొందాడు. ఇప్పుడు-ఆ ముఖం... ముఖంలో కళ్లు... పెదాలు...చెవులు... మీసం... అన్నీ శుష్కించినట్లు—గబుక్కున తనెంత చిక్కిపోయాననుకున్నాడు.—అక్కడనుంచి కదిలినా... తను ఆలోచనలతోనే యెండిపోయానని—తనెందుకాలోచించాలని అనుకుంటూనే కుర్చీమీద కూర్చున్నాడు. హోరున వర్షం...ఉండి వుండి గాలి రివట వేస్తోంది...చలి వేస్తున్నట్లు—ఏదో కప్పుకోవా లనిపించింది నౌకరుని పిలవాలనుకుని లేచి వీధితలుపులు బిడాయించి వస్తూనే, మళ్ళీ అద్దంలో ముఖం చూడాలనిపించింది. వెళ్ళాడు...ఈసారి ముఖమే కాదు...వక్షం... చేతులు...వేళ్లు...వేళ్ల చివరలు కూడా...అద్దంలో చూసుకొన్నాడు...చేతులు వేళ్లు తనెందుకు అద్దంలో చూసుకోవాలి?......ఆ చర్మం... అంటిపెట్టుకొన్న మాంసం ... మాంసం మధ్య యెముకలు అద్దంలో చూస్తుండగానే...తన ముఖం...శరీరం అంతా అస్థిపంజరంలా అగుపించింది. ...ఇదివరకు యిలాంటి యెముకలను తాకి, రిపేరు కూడా చేశాడు....ఇప్పుడు చూస్తుండే కెవ్వన కేక వేద్దామన్నంత భయం వేసింది...

ఆ గదిలో వుండలేక యింకో గదిలోకి వెళ్లిపోయి, సోఫామీద చతికిలబడ్డాడు. తనెంతగా చిక్కిపోయాడు. బలంలేనిది తన బ్రతుకేమిటి?...ఈ ఆస్తిపాస్తు లన్నిటినీ విడిచిపెట్టాలా?—అంతా యెముకల మయం...వీటి తాలూకు అంత్యం? ఈ విషయాలు తలచుకోకుండా వుండాలని ప్రయత్నించాడు. ప్రయత్నించినకొలదీ వీటి విషయాలే తలుపు కొస్తున్నాయ్. ఆరాత్రి భోజనంమీద కూడా లేదు ... ఎక్కడ కక్కడే ఆ ముఖం...ఆ అస్థిపంజరం అగుపిస్తోంది...చెయ్యి చూసుకొంటే రక్తమాంసాలు లేనట్లు...అలా పరుపుమీద వాలుతూంటే ఒక అస్థిపంజరం కదులుతూ పరుపుమీద పడినట్లనిపిస్తోంది. తను యిదివరకు మెడికల్ కాలేజీలో చూసిన అస్థిపంజరాలన్నీ కదులుతున్నట్లు—కదులుతూనే తనవేపు వస్తున్నట్లు...తను పిచ్చివాడుగా మారుతున్నట్లు అనుమానం, భయం వేసింది...యెడతెగని ఆలోచనలతో భయం వేస్తూంటే—నౌకరుని, తన గదిలోనే పడుకోమన్నాడు. చారబడింది మొదలు వాడిది ఒకటే నిద్ర. చాలాసేపు గింజుకుంటున్నాడు. తనిప్పుడు చచ్చిపోతున్నానేమో అనిపించింది. ఈ తలపులతో ఒళ్ళు కంపించిపోయింది. లేచాడు...

వర్షం వెలిసింది. అంధకారంలో చుక్కల మిసమిస వెలుగులో చెట్లు భూతాల్లా అగుపించాయి. తను చచ్చి భూతమవుతాడేమో ననిపించి—కిటికీ దగ్గర నిల్చోడానికి భయం వేసింది—నిద్రపోదామని ప్రయత్నించాడు...అద్దం!—కాళ్ల పీసు—రెండు మైళ్లు యెక్కాయెక్కి పరిగెత్తినంత ఆయాసం వచ్చింది.. వేడెక్కిన తలను నీటితో తడిపాడు. ఎంతో సేపటికి గాని నిద్రరాలేదు...లేచేసరికి వచ్చిన కలలు సరిగా జ్ఞాపకం లేవు—అద్దం కలలో రావటంతల్ల జ్ఞాపకం చేసుకోవటానికి ప్రయత్నించాడు. నిజంగా తనకు కలలో అద్దం కనిపించింది -తను అద్దంముందు నిల్చున్నాడు. తల అగపడలేదుకదూ?...ఉత్తి మొండెం! నిజంగా నే? అమ్మో అనుకున్నాడు. కాదు అలా అగపడలేదు...అగపడిందేమో? పాడు కల...పీడకల...తనింకెంతకాలమో బ్రతకడు? తను చచ్చిపోతాడా? నిజంగా నే?...యింత వేగంగా నే? ...“చచ్చిపోను...చచ్చిపోడానికి వీలేదు” అని అనుకోబోతూడు...అదం! అమ్మో అద్దం! ఈసారి నిమిష నిమిషానికి పిరికితనం బలిసిపోతూంది. ఇంకే ఆలోచనకీ మనసులో తావులేదు ... ఒక్కటే! చావు...చావు...! నిమిషాలన్నీ కూడుకుని గంటలయ్యాయి. మనిషి కంపించిపోతున్నాడు...గంటలన్నీ కూడి రోజయ్యింది. మళ్లీ చీకటి...భయం... నిద్దర పూర్తిగా తనను విడిచిపెటింది—నిద్రలేని రాత్రులు అంతులేని ఆవేదనతో గడిచిపోతూయి... కొలవటానికి అందని ఆవేదన—బాధ! ...పచ్చని ప్రకృతి యెండిపోతూంది! రక్తం గడ్డకట్టుకపోతూంది...ఆలోచనలతో తల పగిలి మెదడు చెల్లాచెదరయిపోతూంది...! అస్థిపంజరం యిదివరలా యింటిలోనైనా తిరగటానికి భయపడి మంచంపట్టింది!

టెలిగ్రాం అందుకున్న కొడుకూ కోడలూ వచ్చారు. తనంతవాడు—తన కంటేగొప్ప డాక్టరు—చూడగానే “యింతగా చిక్కిపోయేవరకూ కబురుచేశావు కాదేం నాన్నా” అంటే ఆ మాటల్లోనే తన రాతివుందని తోస్తోంది. మాటాడటానికి శక్తిరాలేదు. ఏవో మందులవిషయం కొడుకు ప్రయత్నిస్తుంటే—ఆ మందులు తనకు పనిచెయ్యవని తోస్తోంది. మందులు వద్దని చెప్పటానికి సిగ్గుపడాడు. తన మనోవ్యధ కొడుకుకి ప్రాకకూడదని తన వుద్దేశం! దగ్గరవుండి అన్ని సగుపాయాలు కొడుకు, కోడలు చేస్తున్నారు. మనోవ్యధ గట్టిమనిషిని కూడా చంపుతుందని తనకు తెలుసు. చావుభయం—ఆ ఆలోచనలతోపాటు యీ యిచ్చే మందులమీద ఆలోచనలు కూడా తోడైనయ్. తను డాక్టరెందుకయ్యానని విసుగ్గున్నాడు. తనకు తెలుసుకాబట్టి యే మందుమీదా నమ్మకం కలగడంలేదు.

తన జబ్బుకు మందులేదని యేనాడో తెలుసుకున్నాడు. తన ఒకే ఒక కొడుకు కోడలు దగ్గర వున్నారని కొద్దిగా తృప్తితప్పించి తనపరిస్థితి యేమీ మారలేదు. తను యేదో మనోవికాసం కలిగిందనుకున్నాక దానధర్మాలు చెయ్యటానికి యేదో సాకుపెట్టి తగ్గిపోయాడు. తన చేతులు పుచ్చుకోవటమే గాని యిచ్చి యెరగవు.—అదీ బ్రతుకేనా?—ఇలాంటి తలపులతో బాధపడి పరిస్థితిని మరీ అధ్వాన్నంగా చేసింది.

ఆ వేళ ఆదివారం—రాత్రి పదకొండు గంటలు దాటి అయిదు నిమిషాలయింది—గడియారం వైపు చూశాడు. అది ఆగిపోతూం దనిపించింది. “కీ” యిమ్మని కొడుకుతో చెప్పాలనుకున్నాడు. అంతా గాఢంగా నిద్రపోతున్నారు. రక్తపోటు వచ్చిందని అనుమాన పడసాగాడు. కొడుకుని లేపాలని, మళ్ళీ లేపినా ఆ పరిస్థితిలో అతను చేసేదేమీ లేదని...ఆలోచనలు లేకండా కాస్సేపు వుందామని ప్రయత్నించాడు. కానీ ఆ కొడుకుగురించే ఆలోచించసాగాడు—తన కొడుకు—ఒకే ఒకకొడుకు మళ్ళీ యేదో మైకం కమ్మినట్లయింది—కళ్ళల్లో నీరు చిమ్ముతున్నట్లు ఆ నీరు మెల్లమెల్లగా కారుతున్నట్లు భ్రమపడ్డాడు. “నా కొడుకు...నాబాబు—నాలానే అన్యాయార్జనతో పెంచబడ్డాడు – పెద్దవాడయ్యాడు—పెద్ద డాక్టరయ్యాడు—నాలానే దోచేస్తున్నాడు—చివరికి నాగతేపట్టుంది.—నాకంటే యెన్నిరెట్లు హెచ్చుగా బాధపట్టాడో? అయ్యో తండ్రీ! నా ఒక్కగాని ఒక్క కొడుకు—నాలాంటి హీనమైన చావేచావాలా?” కళ్లంటి యీసారి నిజంగా నీరువచ్చింది. ఆ బెడ్ లైటు లేత వెలుగులో మళ్ళీమళ్ళీ కొడుకువైపు చూశాడు—తనింకెంత సేపో బ్రతకడు—“ఈ నిమిషాల్లోనైనా నా ముద్దు తండ్రివైపు చూస్తాను.”—చూస్తున్నాడు. ఆ వెలుగులానే తనలో మైకం కమ్మివేస్తోంది! తను చచ్చిపోతున్నాడు—నిజంగా చచ్చిపోతున్నాడు. “భగవంతుడా!” అని తల్చడానికి తను వెనుదీయలేదు. పురుగులుపడి చచ్చినవాళ్ళబాధ, తను యీ కొద్ది నెలల్లో పడ్డ బాధతో పోలిస్తే యేమీకాదు. తనలా పురుగులుపడి చచ్చిపోయుంటే చాలా అదృష్టవంతుడనిపించింది. ఈ ఆలోచనలతో మళ్లీ భయం వేసింది. చనిపోయేముందు మనిషి చేసే పాపాలు ప్రత్యక్ష

మూతాయట—కళ్ళు మూతలు పడిపోతున్నా—చెవులు ఖంగుమంటున్నాయ్. అన్యాయ మెరుగని పాపడు—"నివ్వే నన్ను చంపేశావ్" అంటున్నాడు. అరుస్తున్నాడు. డాక్టరు బెదిరిపోయాడు. ఆపక్కనే పకపకా నవ్వుతున్నాడో పిచ్చివాడు. నవ్వుతూనే గొల్లుమని యేడుస్తూ "నా కొడుకుని చంపేశావ్! నువ్వే! నువ్వే" కన్నీరు ధారగా డాక్టరు కళ్లలోంచి ప్రవహిస్తోంది! యింకా యిలా ఒకరు కాదు యిద్దరు కాదు...వందలకొలదీ బాధపడేవాళ్లు.. ఆర్తనాదాలు...వెక్కిరింపులు...వికటాట్టహాసాలు.. డాక్టరు చెవులు బ్రద్దలైపోయాయ్—కళ్లు పేలిపోయాయ్... కెవ్వున కేక వేశాడు! తండ్రిచే కొట్టబడిన అల్లరి పిల్లాడిలా—తొమ్మిది నెలల నివాసమైన నరక కూపంనించి, వెలుగులో పడ్డ బిడ్డ అరుపులా వుందది!

తెల్లవారిపోయింది—తెలివి వచ్చేసరికి—తను యింకో ప్రదేశంలో వున్నానని...చుట్టూ వున్న డాక్టర్లు నర్సుల వేపు చూసి పోల్చుకున్నాడు. మాటాడటానికి కదలటానికి శక్తి లేదు...ఎదరగా వున్న కొడుకుతోనైనా మాటాడాలని ఆసక్తి కలగలేదు—

బ్రహ్మాండమైన నీరసంతో వున్నా మనసు ఆలోచించగలిగే పరిస్థితిలో వుంది. ఎదురుగావున్న స్పెషల్ వార్డు కిటికీగుండా దూరానున్న పచ్చని చెట్లు కొండలు అగుపించాయి. పక్షులు యెగురుతున్నాయ్. పశువులకాపరి వేణువు నూదుతూంటే—మేస్తూన్న పశువులు తల లూపుతున్నట్లు—అంతా మనోహరంగా వూహించుకోసాగాడు. గోమాత తలపుతో తన తల్లి తలపుకొచ్చింది..."నన్ను కనేటప్పుడు మా అమ్మ—అంత బాధ నొప్పులూ మంచికోసం పడింది. నేను జీవితంలో బాధపడలేదు... అంచేత మంచి చెయ్యలేకపోయాను. ఈ ప్రపంచంలో యే సుఖంకోసం అంతగా ప్రాకులాటపడి, అనుభవించానో అది సుఖమే కాదు—డబ్బువల్ల సుఖం రాదు—మనిషి తన తోడిమానవులయెడ కనీసపు బాధ్యతలు సక్రమంగా నిర్వర్తించడంవల్లనే, వస్తుందని తెలుసుకోలేకపోయాను—మనిషికి మనుష్యులే ధర్మం!"

డాక్టరు అందరి వేపూ చూస్తున్నాడు. తనకంటె అమానుషు లెందరో ఆ గుంపులో వున్నారని తెలిసినా—అందరూ మంచి మనుష్యులుగా అగుపిస్తున్నారు. వాళ్లంతా యీ భూమాత బిడ్డలు—తోడి సోదరులు!—తనింకొక జన్మ యెత్తినట్లనిపించింది.

కొద్ది నిమిషాలలో నీరసం మరీ బాగా కమ్ముతూండటంవల్ల కళ్లు మూశాడు. మూస్తూనే ఒక్కసారి తనగురించి తలుచుకోకుండా వుండలేకపోయాడు. యీ భూమిమీద పుట్టాడు—భూమి యిచ్చిన ఆహార పదార్థాలతో పెరిగాడు—ఆమె యిచ్చిన మందు మాకులతో యెందరి జబ్బులనో డబ్బు తిని బాగు చేశాడు. యిప్పుడు ఆమెదగ్గరకు చెడ్డబిడ్డడుగా వెళ్ళాలి? "నా తల్లి కెంత కనికరం?" అనుకున్నాడు. "నన్ను మంచిబిడ్డడిలానే తనలో కలుపుకుంటుంది" "నా తల్లీ!—నా బంగారు తల్లీ!—నన్ను క్షమించమ్మా! నే నెంత కృతఘ్నుడ్ని! నాతో యిప్పుడు తీసుకపోయే దేముంది? ఈ ఇలాతలంలో యెందరో నన్ను తల్చుకొని అసహ్యించుకొనే అపకీర్తి అట్టే పెట్టి వెళ్లిపోతున్నాను. నాయీ ఎడతెగని దాహాన్ని నివ్వే నమ్మా. తీర్చె గంగా జలానివి! అమ్మా! నన్ను క్షమించవూ! —క్షమించవా తల్లీ! నీ పాదాలమీద పడి మ్రొక్కతాను — తల బాదుకుంటాను — హాయిగా నీలో కలిసిపోతాను."

ఎంతో ప్రయత్నంమీద మంచంమీదనుంచి జారుతూంటే—చుట్టూ వున్నవాళ్ళు ఆపేశారు. గుంజాటన పడుతూ ఆ మిగిలివున్న ఆఖరుశక్తితో గట్టిగా ఒక్క అరుపు అరచాడు" నా తల్లి పాదాలను ముద్దు పెట్టుకోనివ్వరూ?"

తలవేపు నిల్చొన్న కన్నకొడుకు కళ్లలోంచి రాలిన రెండే రెండు బిందువులు ఆలోచనలు విరమించిన ఆ తల ప్రక్కనే తలగడమీద పడి యింకిపోయాయి!